

Łódź, dn. 27 listopada 2023 r.

Dr hab. Jakub Niedbalski, prof. UŁ
Wydział Ekonomiczno-Socjologiczny
Uniwersytet Łódzki

Recenzja rozprawy doktorskiej Pani magister Karoliny Gołębskiej pt. *Postawy wobec kultury fizycznej młodzieży katolickiej na różnych poziomach edukacji*, opracowanej na Akademii Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Zbigniewa Dziubińskiego oraz promotora pomocniczego dr hab. Joanny Femiak.

Podstawa opracowania recenzji

Podstawą wykonania recenzji jest Uchwała Nr 6/2023/2024 Rady Nauk o Kulturze Fizycznej AWF Warszawa z dnia 24 października 2023 roku. Przedmiotem recenzji jest rozprawa doktorska Pani magister Karoliny Gołębskiej pt. *Postawy wobec kultury fizycznej młodzieży katolickiej na różnych poziomach edukacji*. Promotorem rozprawy jest prof. dr hab. Zbigniew Dziubiński, zaś promotorem pomocniczym dr hab. Joanna Femiak. Recenzja dotyczy postępowania o nadanie magister Karolinie Gołębskiej stopnia naukowego doktora w dziedzinie nauk medycznych i nauk o zdrowiu w dyscyplinie nauki o kulturze fizycznej.

Cel rozprawy i ocena wyboru problemu badawczego

Tematyka rozprawy dotyczy opisu oraz charakterystyki postaw młodzieży wobec kultury fizycznej na różnych poziomach edukacji. Przedmiotem badania uczyniono kulturę fizyczną występującą w życiu społecznym w różnych odmianach i przejawach, natomiast zbiorowością, która znalazła się w centrum zainteresowania doktorantki są uczniowie uczestniczący w systemie oświaty na trzech podstawowych poziomach edukacji: poziomie szkoły podstawowej, poziomie szkoły gimnazjalnej i poziomie szkoły licealnej. Autorka korzystając z trójkomponentowej struktury wewnętrznej postawy, tj. komponentu poznawczego (wiedzy), komponentu afektywnego (emocji) i komponentu behawioralnego (zachowania) poddaje weryfikacji tezę zgodnie z którą poziom edukacji determinuje postawy wobec kultury fizycznej, a dokładniej, że im wyższy poziom w systemie oświaty tym bardziej pozytywne występują

postawy wobec tej sfery życia. Z przeprowadzonej analizy wynika, że poziom pozytywnych postaw wobec kultury fizycznej zmniejsza się wraz z osiągnięciem przez uczniów wyższych szczebli edukacji. Biorąc pod uwagę powyższe, wybór tematu dysertacji, a także jej zasadniczego celu należy uznać za uzasadnione.

Struktura pracy i ocena merytoryczna

Praca składa się z trzech zasadniczych części, z których pierwsza stanowi część teoretyczną, druga jest opisem zastosowanej metodologii, zaś trzecia przedstawia wyniki badań własnych. Klamrą domykającą pracę są dyskusja i wnioski oraz podsumowanie gdzie w sposób syntetyczny przedstawiono wykryte prawidłowości, dokonano weryfikacji hipotez, a także rozwiązano problem badawczy, ukazując pewne prawidłowości w zakresie postaw młodzieży katolickiej wobec kultury fizycznej na różnych poziomach edukacji. Całość opracowania poprzedzona jest wstępem, w którym Autorka wyjaśnia sposób ujęcia problemu badawczego, a także przyjętą strukturę pracy.

Pierwsza część zatytułowana *Założenia przeglądowo-teoretyczne*, składa się z czterech rozdziałów. W rozdziale pierwszym zatytułowanym *Postawa jako kategoria psychologiczno-socjologiczna* skoncentrowano uwagę na charakterystyce pojęcia postawa odnosząc się m.in. do koncepcji Znanieckiego, Meada czy Ossowskiego. Doktorantka dokonuje również typologii postaw, a także przybliżyła trójkomponentową koncepcję postaw, którą wykorzystuje w pracy jako podbudowę teoretyczną pod analizowane przez siebie zagadnienia. Na potrzeby prowadzonych przez siebie analiz przyjmuje 'zerojedynkową' wersję wspomnianej koncepcji według której dany komponent występuje lub też nie występuje, otrzymując tym samym cztery kategorie postaw. Wydaje się to pewnym uproszczeniem, rzutującym na całą analizę, jednak rozwiązanie to można uznać za dopuszczalne i nie rozpatrywać go w kategoriach konceptualnego błędu. W rozdziale drugim *Młdzież jako kategoria socjologiczna* Doktorantka skoncentrowała się na naukowym dyskursie dotyczącym pojęcia młodzież, ale również przedstawiła kierunki badań socjologicznych poświęconych młodzieży. Omówiła także skomplikowaną sytuację młodzieży w społeczeństwach (po)nowoczesnych. Jednak ten ostatni punkt wydaje się, że potraktowała dość pobieżnie i nie poświęciła mu należytej uwagi. Warto byłoby zatem w przyszłości (np. przy ewentualnej książkowej wersji doktoratu) przedstawić w/w kwestie w bardziej niewyczerpującej formule. W rozdziale trzecim zatytułowanym *Kultura fizyczna jako przedmiot zainteresowania socjologii* Doktorantka

przedstawia natomiast rozumienie pojęcia kultura fizyczna, podkreślając przy tym, iż jest to pojęcie trudne do jednoznacznego zdefiniowania i silnie skontekstualizowane. Jednocześnie Doktorantka wyjaśnia przyczyny owej złożoności, wskazując m.in. na wieloznaczność pojęcia samej kultury, sięgając przy tym do takich postaci jak Antonina Kłoskowska i jej definicji kultury, a także odnosząc się do odmiennych orientacji teoretycznych i ich licznych reprezentantów, czy wreszcie różnego rozumienia problematyki cielesności i zmian w sposobie jego postrzegania w ponowoczesnym świecie. Dopelnieniem złożoności owego pojęcia, co warto uwagi, a co podkreśla sama Doktorantka, jest także usytuowanie kultury fizycznej w instytucjonalnych ramach ze wskazaniem kluczowych jej sektorów: wychowania fizycznego, sportu, rekreacji ruchowej, turystyki i rehabilitacji ruchowej. Część pierwszą dysertacji zamyka rozdział czwarty *Teoretyczne założenia katolickiej kultury fizycznej* w którym ukazano filozoficzne i teologiczne jej aspekty. Uwagę poświęcono na przedstawienie nauczania papieży na temat kultury fizycznej, w tym naszego rodaka, Jana Pawła II, ale także ukazano stanowiska doktrynalne względem kultury fizycznej episkopatów narodowych.

W drugiej części pracy noszącej tytuł *Założenia metodologiczne* pokrywającym się w istocie z rozdziałem piątym *Metodologia badań* w którym podstawową uwagę poświęcono takim zagadnieniom, jak: cel badań (ogólny i cele szczegółowe), pytania badawcze, hipotezy robocze, materiał badany, teren badań, metody badawcze, techniki i narzędzia badawcze. Wydaje się zbędnym fragment dotyczący teoretycznych rozważań nad kwestiami metodologii badań społecznych. Z punktu widzenia ocenianej pracy nie pełni on żadnej istotnej roli. Ewentualnie należałoby go przepracować w taki sposób, aby bezpośrednio podejmował kwestie związane z problematyką pracy (przyjętą metodą czy chociażby szerzej rozumianym warszatem badacza). Z pewnością zaś na uwagę zasługuje krytyczny ogląd metod badawczych stosowanych przez Doktorantkę. Świadczy to niewątpliwie o jej dojrzałości jako badaczki, ale także umiejętności refleksyjnego spojrzenia na procedury i stosowane narzędzia. Cieszy również to, że Doktorantka skrupulatnie wyjaśnia różnice między metodami a technikami badawczymi, te bowiem, co słusznie zauważa bywają jako pojęcia błędnie stosowane wymiennie. To czego być może zabrakło, to refleksja nad etycznymi kwestiami podejmowanych zagadnień i realizowanych badań.

W części trzeciej, *Postawy młodzieży katolickiej wobec kultury fizycznej na różnych poziomach edukacji – wyniki badań własnych*, zaprezentowano poddane analizie statystycznej dane empiryczne, zgromadzone w wyniku ich żmudnego pozyskiwania. Przedstawiono je w trzech rozdziałach, które są konsekwencją przyjęcia założenia teoretycznego na temat

trójkomponentowej koncepcji postawy, w świetle której postawa składa się z komponentu poznawczego (wiedza), komponentu emotywnego (stosunek emocjonalny) i komponentu behawioralnego (zachowania). W rozdziale szóstym zatytułowanym *Wiedza młodzieży katolickiej na temat kultury fizycznej na różnych poziomach edukacji*, konsekwentnie przedstawiono dane empiryczne zebrane wśród uczniów szkoły podstawowej, gimnazjalistów i licealistów, ale także, w celu ukazania wiedzy na temat zróżnicowania, dokonano zestawienia wyników badań z różnych poziomów edukacji. W rozdziale siódmym *Stosunek emocjonalny młodzieży katolickiej wobec kultury fizycznej na różnych poziomach edukacji*, przedstawiono uczucia do kultury fizycznej uczniów szkoły podstawowej, gimnazjalnej a także licealnej oraz dokonano porównania danych empirycznych na różnych poziomach edukacji. W rozdziale ósmym *Zachowania młodzieży katolickiej w dziedzinie kultury fizycznej na różnych poziomach edukacji* przedstawiono zebrane dane empiryczne dla każdego poziomu edukacji, ale także przeprowadzono analizę porównawczą zebranych danych.

Klamrą domykającą merytoryczną część pracy jest ujęte w jednej sekcji *Dyskusja, podsumowanie i wnioski*, w której w sposób syntetyczny przedstawiono rezultaty przeprowadzonych badań. Doktorantce udało się rozwiązać także problem badawczy, ukazując pewne prawidłowości w zakresie postaw młodzieży katolickiej wobec kultury fizycznej na różnych poziomach edukacji. Na uwagę zasługuje fakt, że wskazano również na obszary, które nie zostały poddane szczegółowej analizie, ale także te zagadnienia, które powinny być podjęte na dalszych etapach poznawania interesującej nas rzeczywistości.

Istotnym dopełnieniem pracy jest obszerny wykaz pozycji bibliograficznych wykorzystanych w pracy, następnie spis tabel i rycin oraz wzór narzędzia badawczego, jakim był autorski kwestionariusz ankiety zatytułowany *Postawy uczniów wobec kultury fizycznej*.

Ogólnie rzecz ujmując, całość dysertacji wydaje się być zwartym, spójnym dziełem z logicznym sposobem wnioskowania i transparentnym sposobem prowadzonej narracji.

Ocena ogólna

Dysertacja niewątpliwie wypełnia lukę w systemie wiedzy dotyczącej uczestnictwa w szkolnej edukacji fizycznej uczniów szkół na trzech poziomach edukacji: podstawowym, gimnazjalnym i średnim. Dzięki ustaleniom poczynionym przez Autorkę można lepiej zrozumieć specyfikę sytuacji związanej z uczestnictwem młodzieży katolickiej w zajęciach z zakresu kultury

fizycznej z uwzględnieniem różnych kategorii wiekowych odpowiadających kolejnym etapom edukacji.

Podkreślając walory dysertacji należy z pewnością zwrócić uwagę na gruntowne przemyślenie strategii badawczej i podjęcie świadomych decyzji dotyczących warsztatu badacza. Co istotne w zgodzie z przyjętą definicją postawy, każdy cel szczegółowy w sposób logiczny wynika z komponentu, który wchodzi w skład struktury wewnętrznej postawy. Dzięki temu zabiegowi cele rozprawy w sposób jasny i logiczny zostały powiązane z poszczególnymi komponentami: poznawczym (wiedza), afektywnym (emocje) i behawioralnym (zachowania). Doktorantka poddała analizie statystycznej dane empiryczne w odniesieniu do uczniów szkoły podstawowej, szkoły gimnazjalnej oraz szkoły licealnej, w tym także z uwzględnieniem zmiennej niezależnej jaką jest płeć. Dokonała także zestawienia wyników badań dla poszczególnych poziomów edukacji oraz przeprowadziła wstępną analizę statystyczną za pomocą testu niezależności chi kwadrat. Przedstawiła także płciowe zróżnicowanie zebranych danych empirycznych, wykazując przy tym, że na dalszych etapach postępowania badawczego zmienna jaką jest płeć, nie stanowi podstawy dla istotnego statystycznie zróżnicowania badanych w prezentowanym obszarze. Przeprowadzone analizy zostały zaprezentowane w odniesieniu do założeń trójkomponentowej koncepcji postawy, co istotnie wzbogaciło interpretację wyników badań.

Poza licznymi atutami pracy, można w niej dostrzec także kilka drobnych mankamentów. Przede wszystkim pewne wątpliwości budzić może kwestia dotycząca jak to sama Doktorantka ujmuje „rewolucyjności” poczynionych odkryć. O ile bowiem z przeprowadzonej analizy statystycznej, logicznej i racjonalnej z wykorzystaniem metod idiograficznej i nomotetycznej, ale także indukcyjnej i dedukcyjnej wynika, że najbardziej pozytywnymi postawami wobec kultury fizycznej charakteryzują się uczniowie szkoły podstawowej, mniej pozytywnymi uczniowie gimnazjum, a najmniej pozytywnymi uczniowie liceum. O tyle wykrytą zależność trudno jednak nazwać zaskakującą, czy tym bardziej rewolucyjną, jak to czyni sama Doktorantka. Wnioski płynące z badań o tym, że im młodzież dłużej uczestniczy w szkolnej edukacji fizycznej, im więcej środków finansowych przeznaczanych jest na realizację tego procesu, tym efekty są mniej zadowalające, oraz, że następuje osłabianie pozytywnych postaw wobec kultury fizycznej na wyższych poziomach edukacji trudno jednak uznać za szczególnie nowatorskie i zaskakujące. Wydaje się raczej, że potwierdzają one dość popularną i obserwowaną od dłuższego już czasu tendencję, jaka występuje wśród młodzieży w zakresie jej uczestnictwa w zorganizowanych formach

aktywności fizycznej (szkolnej, jak i pozaszkolnej). Pewien niedosyty odczuwa się także, gdy będziemy poszukiwać w opracowaniu informacji o przyczynach tego stanu rzeczy. Można jednak uznać, że jest to dobry kierunek przyszłych badań, zaś sama Doktorantka pokazała swoimi badaniami, że jest on wart dalszych eksploracji. Być może warto byłoby także wzbogacić część metodologiczną o zagadnienia związane z etycznym wymiarem badań, bowiem kwestie te w pracy nie wybrzmiały w wystarczającym stopniu. Nie mniej jednak są to drobne mankamenty, które w żadnej mierze nie umniejszają znaczenia i wysokich walorów poznawczych dysertacji.

Podsumowując, Autorka podejmuje udaną próbę wyjaśnienia sytuacji związanej z uczestnictwem młodzieży szkolnej w zajęciach z zakresu kultury fizycznej w podziale na różne szczeble systemu edukacji (wprawdzie ujmując także nieistniejące już gimnazja, ale jest to zrozumiałe z uwagi na dość długi okres konieczny do realizacji całego przedsięwzięcia badawczego). Tym samym uznać można, że Autorka wykonała stawiane przed sobą zadania, sama zaś praca, sprawia pozytywne wrażenie i jako taka bez wątpienia może stanowić podstawę do ubiegania się o stopień naukowy doktora.

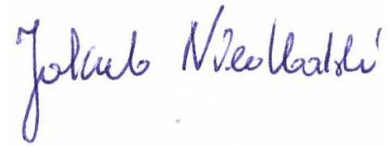
Ocena strony formalnej i technicznej

Strona formalno-językowa pracy jest poprawna, choć w liczącej 197 stron rozprawie doktorskiej znaleźć można nieliczne uchybienia językowe i błędy stylistyczne oraz interpunkcyjne. Pewną konfuzję mogą budzić sformułowania typu „jak wiadomo” (s. 53), których raczej powinno się unikać w opracowaniu naukowym. Wydaje się również, że prowadzenie narracji w trzeciej osobie („w naszych badaniach”) mogłaby być zastąpione przez formę bezosobową lub po prostu zapis w pierwszej osobie. Nie mniej jednak są to drobne uchybienia, które w żaden sposób nie umniejszają wartości samej pracy. Opis bibliograficzny źródeł, podobnie jak odniesienia do nich w tekście opracowano prawidłowo. Zamieszczone w pracy ryciny, tabele i wykresy zostały dobrze przygotowane i prawidłowo opisane.

Wnioski końcowe

Praca odznacza się interesującym ujęciem przedmiotu badań oraz przystępnym poziomem merytorycznym. Jej treść potwierdza zdolność Doktorantki do przeprowadzania procesu badawczego oraz formułowania własnych sądów. Autorka dysertacji wykazała się

samodzielnością badawczą w oryginalnym rozwiązaniu podjętego problemu badawczego. Treść rozprawy oraz przyjęte założenia metodyczne potwierdzają znajomość metodologii pracy naukowej oraz wskazują na opanowanie warsztatu badawczego. Biorąc pod uwagę powyższe stwierdzam, iż recenzowana praca spełnia kryteria stawiane rozprawom doktorskim zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Na tej podstawie wnoszę o jej przyjęcie i dopuszczenie do publicznej obrony.

Handwritten signature in blue ink, reading "Jolanta Nieckańska".